

HOOFSTUK 1

ORIËNTERENDE INLEIDING, PROBLEEMONTLEDING EN DOEL VAN DIE NAVORSING

1.1 INLEIDING

Sedert 1880 het die eerste Suid-Afrikaners Botswana begin inbeweeg op soek na goud en diamante. Talle boere het hulle dan ook permanent in die gebied gevestig en met onder andere sonneblom en grondbone begin boer. Daar was egter nie vir die kinders van dié eerste Afrikaanssprekende blankes skole nie. Die wat nie tuis onderrig is nie, is na die Rooms Katolieke Sendingskole gestuur om te leer lees en skryf (Katse, 1997:41). Toe reeds moes die leerders, ongeag hulle herkoms, alle formele onderrig deur medium van Engels ontvang en het leerders bepaalde aanpassingsprobleme in die gesig gestaar.

Sedert die middel 1990's is daar verskeie ander redes waarom Suid-Afrikaners Botswana inbeweeg het. Van dié redes sluit onder meer ekonomiese redes, werksverpligtinge en die veelbesproke misdaad en geweld in Suid-Afrika in (Viljoen, 1993:21). Botswana word bestempel as die land in Afrika, buiten Suid-Afrika, met die gesondste ekonomiese groei (Beeld, 2003). Daar is geen magsbehepte diktators nie, geen absolute armoede nie en geen onderdrukking of ongrondwetlike gedrag in Botswana nie (Beeld, 2003). In die Britse pers staan Botswana alom bekend as "*Botswana – Hope of Africa*" (Opperman, 2002). Dit is ook 'n land met ongetwyfeld een van die beste onderwysstelsels in Afrika, waar die staat gratis onderwys vir die eerste tien skooljare aan leerders in staatskole verskaf. Eers vanaf standerd 8 (Graad 10), of soos dit in Botswana bekend staan, "*Form 3*", word van die leerders verwag om skoolfonds, wat dan steeds relatief bekostigbaar is, vir onderrig in die Senior Sekondêre Staatskole te begin betaal (Wachiri, 1999:42-56). Alle tersiêre onderrig, met die uitsluitel van boekgelde, is ook gratis vir Botswana-burgers en tientalle beurse is ook beskikbaar vir leerders om na hulle skoolopleiding in die buiteland te gaan studeer.

Die getal Suid-Afrikaners wat Botswana inbeweeg het, het vanaf 1990 meer as verdriedubbel. Gedurende 1999 alleen het 540 383 Suid-Afrikaners Botswana besoek. Meer as die helfte van die besoekers, naamlik 250 876, was in besit van werk- en verblyfspermitte, hetsy tydelik of permanent. Van hierdie getal was die meeste tussen die ouderdomme van 25 en 49 jaar (Sentrale Statistiekdiens van Botswana, 1999:21). Altesaam 11 956 kinders tussen die ouderdomme van 0-13 jaar en 13 857 kinders tussen die ouderdomme van 14 en 19 jaar het hulle saam met hulle ouers in Botswana gevestig. Buitelanders wat in Botswana woon, word in drie groepe verdeel naamlik landsburgers, dié met permanente verblyfpermitte

en die wat tydelike permitte bekom, wat kan wissel van een maand tot vyf jaar (Basiamang, 1998:4).

Uiteraard is daar 'n aansienlike getal kinders van skoolgaande ouderdom wat saam met hulle ouers in Botswana woon. Alhoewel daar 'n hele aantal goed gevestigde, internasionale, privaat, primêre sowel as sekondêre skole in die hoofstad, Gaborone, geleë is, hou dit vir Afrikaanssprekende leerders bepaalde aanpassings in, om by een van die skole gelukkig te wees en optimaal te presteer. Met die toenemende getal Suid-Afrikaners wat in Botswana woonagtig is sowel as die puik standaard van die plaaslike privaatskole, neig al hoe meer ouers om eerder hulle kinders in een van Botswana se internasionale, privaatskole in te skryf met die hoop dat hulle sal aanpas.

Botswana het nie altyd, soos wat huidiglik die geval is, oor goeie privaatskole vir immigrante leerders beskik nie. Die meeste skole was aanvanklik staats- en sendingskole wat deur die Britse regering op die been gebring is. Die eerste Europeërs het Botswana reeds vir die eerste keer in die laat sestende eeu besoek. Die meeste van hierdie eerste besoekers was sendelinge wat na Botswana gekom het om die Christelike Evangelie aan die inwoners te bring. Om hulle in dié taak te help, is skole ook gestig om die inwoners op te voed.

So is die eerste skool reeds in 1825 deur die *L.M.S. (London Missionary Society)* gestig. Tussen 1862 en 1904 het die skole wat deur die *L.M.S.* op die been gebring is, meestal op godsdiensoonderrig gekonsentreer. Baie Botswana burgers het gevoel dat daar meer op vakke wat vir hulle van belang is, soos byvoorbeeld Landboukunde, gekonsentreer moet word. Die gevolg was dat baie Botswanas hulle kinders na skole in Suid-Afrika gestuur het. Botswana het in 1885 'n Britse Protektoraat geword en sodoende het Brittanje 'n al hoe groter rol in die onderwysstelsel van Botswana begin speel. Tot en met 1904 het die administrasie van die Protektoraat geen fondse vir onderwys afgestaan nie. In 1904, toe daar vir die eerste keer geld aan onderwys afgestaan is, het die *L.M.S.* die eerste tegniese, semi-privaaatskool, *Tiger Kloof*, gestig. Die skool het akademiese sowel as tegniese opleiding verskaf en verder ook onderwysopleiding sowel as godsdiensoonderrig verskaf. Dié skool was gedeeltelik deur die staat beheer en gedeeltelik deur die *L.M.S.* Die eerste volwaardige privaatskool is egter eers in 1923 deur die Bakgatla, een van die etniese groepe in Botswana, gebou. Een van die hoofredes vir die totstandkoming van die skool was die feit dat die mense van Botswana gevoel het dat die skole wat deur die *L.M.S.* gestig is te veel op godsdiensoonderrig gekonsentreer het en hulle die klem meer op basiese lees- en skryfvaardighede en landboukunde wou laat val (Campbell, 2000, 288). Die skool, die Bakgatla National School, is vandag 'n Nasionale Besienswaardigheid, bekend as die Phuthadikobo Museum (Campbell, 2000: 198).

In 1931 is die *Board of Advice on Education* gestig en sedert 1938 word primêre staatskole se kurrikulum deur die staat opgestel en beheer. Tot in met 1940 is slegs primêre onderrig tot en met standerd ses (Graad 6) verskaf. Die eerste volwaardige privaat, sekondêre skool is in 1944 deur die Rooms Katolieke Kerk net buite die hoofstad, Gaborone, gestig. Hierdie skool, die *St. Joseph's Mission School*, word vandag nog beskou as een van die beste privaat, sekondêre skole in Botswana en val steeds onder beheer van die Rooms Katolieke Kerk (Katse, 1997:31-47). In 1963 open nog 'n privaat, sekondêre skool, *Swaneng Hill*, wat meer op die onderrig van praktiese vakke gerig was, sy deure in Serowe, 'n dorp noord van die hoofstad. Die persoon wat die skool begin het, Patrick van Rensburg, was 'n Afrikaanssprekende politieke vlugteling uit Suid-Afrika en was ook die eerste Afrikaanssprekende blanke persoon, wat met die onderwysstelsel van Botswana gemoeid geraak het (Campbell, 2000:374).

In die eerste hoofstuk van hierdie studie word daar na die bewuswording van die probleem, naamlik die aanpassing van Afrikaanssprekende leerders in een van die internasionale, privaatskole van Botswana gekyk, die navorsingsprobleem gestel en die belangrikheid daarvan uiteengesit. Voorts word die doel met die navorsing aangetoon en 'n paar begrippe soos wat dit in die studie gebruik word, word uitgelig waarna die verloop van die navorsing aangedui en 'n kort samevatting gegee word.

1.2 BEWUSWORDING VAN DIE PROBLEEM

Die huidige neiging is dat talle Suid-Afrikaanse gesinne wat in Botswana woon, basies vier opsies het wat hulle kan oorweeg ten opsigte van hulle kinders se skoolopleiding. Die vier opsies behels :

- kinders in 'n koshuis in Suid-Afrika agter te laat,
- kinders tuis te onderrig,
- kinders in 'n studiegroep (*Homeschool/Micro-School*) te plaas of
- kinders in een van die multikulturele, internasionale, privaatskole te plaas.

Vir die doel van die studie word daar veral na leerders gekyk wat een van die multikulturele, internasionale, privaatskole in Botswana besoek.

Huidiglik laat baie meer ouers hulle kinders tot en met standerd 7 (Graad 7) in een van die talle internasionale, primêre, privaatskole onderrig of maak gebruik van tuisonderrig, eerder as om hulle in Suid-Afrika in 'n koshuis agter te laat, soos wat die geval in die verlede was. 'n Gewilde program wat aanvanklik by tuisonderrig gebruik is en vandag nog baie gewild is, is die "PACE" program wat deur die "School of Tomorrow" in Suid-Afrika versprei word. Dit is 'n Christelike kurrikulum en word wêreldwyd gebruik. Nog 'n program wat aan die begin van 2003 vir die eerste keer deur die Hervormde Kerk in Botswana begin is, is "Breinlyn". Die program bied 'n Suid-Afrikaanse en internasionale skoolkurrikulum op kompakskyf aan, vanaf Graad 0 – 12, wat kan uitloop op 'n Suid-Afrikaanse Nasionale Senior Sertifikaat of 'n *Cambridge* internasionaal erkende kwalifikasie. Aangesien die program eers in Januarie 2003 van stapel gestuur is en daar huidiglik slegs 'n klein groepie leerders is, word daar in die studie nie meer aandag aan dié program gegee nie. Daar word wel later in die studie meer aandag aan die *Cambridge* internasionale eksamen gegee (Vergelyk 2.2.1.1).

Daar is vier groot primêre skole wat baie goed gevestig is en baie gewild onder Suid-Afrikaners is met talle ander kleiner primêre, privaatskole. Leerders uit onder andere Suid-Afrika kan nie een van die primêre staatskole van Botswana besoek nie, tensy hulle Setswana magtig is, aangesien die voertaal in die primêre staatskole meestal Setswana is. 'n Verdere rede hoekom kinders uit onder andere Suid-Afrika nie een van die sekondêre staatskole kan besoek nie, is omdat leerders 'n eksamen bekend as die *P.S.L.E (Primary School Leaving Examination)*, aan die einde van hulle primêre skoolfase moet aflê ten einde toelating tot een van die Junior Sekondêre skole te bekom. Aan die einde van die Junior Sekondêre fase moet nog 'n plaaslike eksamen, die *J.S.E. (Junior Secondary Examination)* afgelê word ten einde toelating tot een van die Senior Sekondêre skole te bekom. Alhoewel sommige van die primêre, privaatskole wel aan hulle leerders die geleentheid bied om die *P.S.L.E.* te skryf, is daar geen privaat, sekondêre skool wat die *J.S.E.* aanbied nie.

Die meeste primêre, privaatskole het dan ook Graad 0 (*Reception*) klasse begin instel. Een van die hoofredes vir die toenemende gewildheid van die klasse, is dat leerders wat nie Engels magtig is nie beter voorberei kan word vir Graad 1 (Guardian, 2000:13). Die Graad 0 klasse vorm deel van die laer, primêre fase en leerders wat die klasse besoek, voordat hulle Graad 1 toe gaan, se basis en agtergrond is oor die algemeen beter as leerders wat nie die klasse besoek het nie. Daar sal later in die studie meer aandag aan Graad 0 as die eerste formele skooljaar gegee word (Vergelyk 2.3.1.2). Die skool waar die ondersoeker werksaam is, neem kleuters reeds vanaf drie jaar in. Die kleuters word dan in die sogenaamde "K 3" klas geplaas. Die kinders word dan stadig aan die hele skoolstelsel en leerplan blootgestel. Hulle word aan die alfabet bekend gestel en leer nommers identifiseer. Aan die einde van Graad 0 (*Reception*) is die meeste leerders in staat om te kan lees en skryf. Die meeste primêre, privaatskole het dan ook die voorvereiste dat leerders slegs tot Graad 1 toegelaat kan word as

hulle basies kan lees en skryf. As gevolg van die lang waglyste by die meeste primêre, privaatskole, neig al hoe meer ouers om hulle kinders in die Graad 0 klasse te plaas ten einde plek te verseker in die Graad 1 klasse.

In die verlede is leerders vanaf Graad 8 meestal na skole in Suid-Afrika, onder andere Zeerust, Mafikeng en Lichtenburg, gestuur om hulle sekondêre opleiding daar te voltooi (Van Niekerk, 1999:26). Sedert 1996 het die prentjie aansienlik verander toe die getal en standaard van sekondêre privaatskole in Botswana in so 'n mate verbeter het, dat talle leerders hulle sekondêre skoolopleiding ook in Botswana begin voltooi het.

Faktore wat ouers, wat reeds in Botswana woonagtig was, oortuig het om eerder hulle kinders hul skoolopleiding in Botswana te laat voltooi, sluit onder andere in, die huidige politieke klimaat in Suid-Afrika, ontoereikende onderwysvoorsiening en die gemiddelde onderwyser/leerder-verhouding van 1:37 vir sekondêre skole (Nel, 1998:1). Volgens die laaste formele, gepubliseerde sensusopname was die onderwyser/leerder-verhouding van die staatskole in Botswana in 1999 slegs 1:28 terwyl sommige privaatskole se verhouding selfs so laag as 1:10 is (Sentrale Statistiekdiens van Botswana, 1999:34). Tot en met 1990 het die Regering van Botswana 22% van sy totale begroting aan onderwys bestee. Dié persentasie het tot 27,8% in 1999 toegeneem (Sentrale Statistiekdiens van Botswana, 1999:35). Uit dié persentasies blyk dit dus dat onderwys 'n baie hoë prioriteit geniet. Interessant is die feit dat slegs 7,1% van die jaarlikse begroting aan verdediging bestee word.

Die ondersoeker en sy eggenote is in Augustus 1999 by 'n internasionale, privaat, gekombineerde primêre en sekondêre skool in die onderskeie remediërende afdelings van die primêre en sekondêre departemente aangestel. Die meeste leerders in dié afdelings was akademies 'n jaar of twee agter dié wat in die ander klasse was. By nadere ondersoek het die ondersoeker agtergekom dat baie van die leerders bloot as gevolg van taalagterstande, en nie so seer as gevolg van kognitiewe of akademiese agterstande in die afdelings geplaas is. Talle van die leerders was dan ook Afrikaanssprekend en sodra sekere terminologie in Afrikaans aan hulle verduidelik is, kon hulle gewoonlik presies verstaan wat in die werk aangaan. Dié leerders moes dus bloot leer om in Engels onderrig te ontvang en in Engels te leer dink. Sodra hulle die taalprobleem te bowe gekom het, is hulle uit die remediërende afdeling na die normale, hoofstroom klasse oorgeplaas. Daar is geen formele program of hulpverlening vir leerders met bepaalde taalagterstande nie. Taalagterstande kan 'n bydraende rol speel in leerders se optimale aanpassing en gevolglike akademiese prestasie. Dit is vir die gemiddelde Afrikaanssprekende leerder moeilik om skielik van 'n onderwysomgewing waar Engels bloot as tweede taal onderrig word oor te skakel na 'n omgewing waar die volledige kurrikulum in Engels aangebied word. Die gevolg is dat talle leerders uit Suid-Afrika bepaalde aanpassingsprobleme ten opsigte van taalagterstande sowel as sekere sosiale- en kulturele aanpassings in die internasionale, privaatskole van Botswana kan ondervind.

Personeel van sommige van die privaatskole in Botswana het 'n organisasie bekend as *S.N.As.O.B. (Special Needs Assosiation of Botswana – Support for Learning)* op die been gebring. Die hoofdoel van die organisasie is om leerders met bepaalde probleme, wat moontlik hulle prestasie op skool kan belemmer, te identifiseer en moontlike oplossings te vind. Een van die grootste probleme waarmee die organisasie huidiglik worstel, is die aanpassing van immigrante kinders in die privaatskole van Botswana. Volgens die organisasie ondervind immigrante kinders meestal die grootste aanpassingsprobleme ten opsigte van die onderrigtaal wat van die huistaal verskil sowel as aanpassingsprobleme ten opsigte van sosiale- en kulturele aanpassings. Soos Viljoen (1993:1), sien *S.N.As.O.B.* die skool as 'n organisasie met 'n brugfunksie. Die skool vervul as't ware die funksie van 'n brug vir die kind se oorgang vanaf die intiem-persoonlike gesinslewe na 'n formeel-saaklike maatskaplike lewe in die skool. Die kind moet by die nuwe onderwysomgewing van Botswana aanpas, die ander leerders aanvaar en homself aanvaarbaar maak, sowel as aanpas by die omstandighede wat in die betrokke samelewing geld. Die skool is egter steeds die plek waar die kind in aanraking kom met sy portuurgroep, waar hy kennis maak met kultuurnorme, houdings en gedragspatrone. Dit is dus van die uiterste belang dat die kind by sy skool sal aanpas en sal tuis voel ten einde sukses te bereik (Viljoen. 1993:56).

'n Verdere probleem wat talle van die ouer leerders in die gesig staar, is dat hulle ouers nie verstaan presies watter aanpassingsprobleme hulle ervaar nie. Jonger leerders word in die meeste gevalle baie meer deur hulle ouers ondersteun en ervaar nie die aanpassing so intens soos ouer leerders nie (Van Niekerk, 2000). Ouers en leerders ervaar nie die aanpassing van die leerders in dieselfde lig nie. Talle van die senior primêre en sekondêre leerders raak gefrustreerd deur die feit dat hulle ouers nie hulle bepaalde aanpassingsprobleme verstaan nie en dit afmaak as "tiener nonsens" (Els, 2000). Daar sal later in die studie deur middel van 'n empiriese ondersoek gepoog word om die stelling te bewys.

Die probleemstelling van die studie sal vervolgens kortliks geformuleer word.

1.3 PROBLEEMSTELLING

Met die bogenoemde in ag genome, is dit duidelik dat Botswana in 'n posisie is om 'n goeie primêre sowel as sekondêre opleiding aan leerders te kan verskaf. Die feit staan egter steeds dat sommige nuwe leerders uit Suid-Afrika, sowel as ander lande, nietemin aanpassingsprobleme gaan ondervind. In hierdie studie val die klem spesifiek op die aanpassing van Suid-Afrikaanse, Afrikaanssprekende leerders in Botswana se internasionale, multikulturele, privaatskole. Hierdie leerders moet nie alleen by 'n nuwe omgewing en kultuur aanpas nie, maar ook by 'n nuwe onderwybenadering en kurrikulum sowel as onderrig deur medium van Engels. Engels word dan ook as eerste taal onderrig,

wat verdere aanpassingsprobleme kan veroorsaak, veral as die huistaal van die gesin steeds Afrikaans is.

Uit die voorafgaande beredenering kom die volgende probleemvrae na vore :

- Watter moontlike sosiale- en kulturele aanpassingsprobleme en aanpassingsprobleme ten opsigte van die medium van onderrig dié primêre en sekondêre skoolleerders wat vanaf Suid-Afrika na Botswana verhuis, kan ondervind ?
- Watter moontlike invloed aanpassingsprobleme as gevolg van skoolwisseling op die akademiese prestasie van Afrikaanssprekende primêre en sekondêre skoolleerders in die privaatskole van Botswana sal hê, al dan nie ?
- Watter moontlike riglyne kan vir ouers sowel as leerders neergelê word om die aanpassing van Suid-Afrikaanse primêre en sekondêre leerders wat na Botswana verhuis te help vergemaklik ?

1.4 DOEL

Die doel van die navorsing is drieledig naamlik :

- Die identifisering van aanpassingsprobleme van Afrikaanssprekende leerders in die privaatskole van Botswana.
- Die opstel van riglyne vir ouers en onderwysers om leerders met die bepaalde aanpassingsprobleme te help.
- Die identifisering van akademiese probleme wat as gevolg van aanpassingsprobleme mag opduik.

Daar sal gepoog word om die moontlike aanpassingsprobleme deur middel van 'n literatuurstudie te identifiseer waarna twee gestruktureerde vraelyste gebruik sal word om die ouers en leerders se insette te verkry.

Deur bepaalde aanpassingsprobleme vroegtydig te identifiseer, kan daar deur ouers en onderwysers 'n daadwerklike poging aangewend word om akademiese probleme wat as gevolg van aanpassingsprobleme na vore mag tree, te identifiseer waarna daar gepoog kan word om dié uit die weg te ruim.

Die paradigma waarbinne die navorsing gedoen is, sal vervolgens bespreek word.

1.5 PARADIGMA

Pedagogiek of Opvoedkunde is 'n wetenskap wat 'n studie maak van die opvoeding as verskynsel in die leefwêreld. Dié wetenskap word onderverdeel in verskeie deeldisiplines as gevolg van die kompleksiteit van die werklikheid. Die deeldisiplines bekyk die opvoedingsverskynsel dus vanuit verskillende perspektiewe. Waar die Sosiopedagogiek 'n studie maak van die begeleiding van die kind ten opsigte van die sosiale, fokus die Psigopedagogiek weer op die psigiese lewe van die kind-in-opvoeding wat gekenmerk word deur 'n besondere beweging na volwassenheid en waartydens daar in dié bewegingsproses iets bereik word.

Die Sosiopedagogiek bestudeer die kind in bepaalde saamleefverhoudinge en -situasies, wat terselfdertyd opvoedingsverhoudinge en –situasies is, waar hy tot toereikende saamleef op alle vlakke opgevoed word, van interpersoonlike- tot intersaaklike saamleef (Pretorius, 1998:2). Sowel die sosiale lewe van die kind in opvoeding as sy totale sosiaal-maatskaplike situasie is dus in die Sosiopedagogiek ter sprake.

Die Psigopedagogiek aan die ander kant is daardie deeldisipline van die wetenskap wat die besondere dinamiek in 'n kind se psigiese lewe in terme van ervarings-, belewings-, wils-, ken-, en gedragswyses bestudeer, soos dit in die opvoedingssituasie voltrek word en ten doel het om optimale persoonlikheidsontwikkeling en selfaktualisering te bewerkstellig (Ferreira, 1994:27).

Die leerder wat hom in een van die internasionale privaatskole van Botswana bevind, gaan hom in bepaalde saamleefverhoudinge en –situasies bevind waarin hy opgevoed gaan word. Die opvoeding wat hy in die situasie waarin hy hom in Botswana bevind gaan ontvang, gaan sy volwassewording beïnvloed. Die kind gaan deur sy lewenswyses en aktualiseringswyses verder ontwikkel en leer ter bereiking van behoorlike volwassewording.

Met die bogenoemde in ag genome kan gesien word dat dié betrokke studie in 'n meerdere die terrein van die Sosiopedagogiek betree, maar tog ook die terrein van die Psigopedagogiek aanraak.

1.5.1 'N SOSIO-PEDAGOGIESE PERSPEKTIEF

Die sosiologie as wetenskap gaan van die standpunt af uit dat die samelewing uit drie komponente opgebou is naamlik die ekonomie, die familie en die skool. Elkeen van die drie komponente speel 'n baie belangrike rol om die samelewing as eenheid te laat funksioneer (Brown, 1991:14). Vanuit 'n sosiologiese perspektief word geglo dat kinders “gemanipuleer” kan word om in die samelewing waarin hy hom bevind se behoeftes te kan voorsien. Die persone wat die siening aanhang sien die onderwyser as tuinier wat plante in 'n tuin snoei om die tuin as geheel mooi te laat vertoon. Die probleem met die siening is dat die kind basies geen regte het nie en net kan doen wat die volwassenes, hetsy dit ouers of onderwysers is, hom toelaat (Brown, 1991:14).

Die begrip Sosiopedagogiek dui op die wetenskap wat 'n studie maak van die begeleiding van die kind ten opsigte van die sosiale. Die kind en die jeugdige word in bepaalde saamleefverhoudinge en –situasies opgevoed tot toereikende saamleef op alle vlakke, van interpersoonlike tot intersaaklike saamleef. Deur met opvoeders, leeftydgenote en andere te kommunikeer, verwerklik die kind sy sosiaal-kommunikatiewe moontlikheid en hy leer om toereikend met sy medemens te kommunikeer en om van die intiemste tot die saaklikste sosiale verhoudinge te hanteer. Sowel die sosiale lewe van die kind in opvoeding as sy totale sosiaal-maatskaplike situasie is dus in die Sosiopedagogiek ter sprake (Pretorius, 1998:2).

Die Sosiopedagogiek as deeldisipliene lê hoofsaaklik klem op twee wesenskenmerke van die mens naamlik dat :

- die mens 'n wese is wat opvoed, opgevoed word en op opvoeding aangewese is en
- die mens is 'n sosiale wese is wat nie kan bestaan sonder om aan 'n samelewing te behoort nie.

Vanuit 'n sosiopedagogiese perspektief is die opvoedingsdoel dié van gesosialiseerdheid of sosiaal-maatskaplike beweeglikheid, en die gebeure waardeur dit bereik word, is dié van sosialisering of sosiaal-maatskaplike beweeglikwording. Die toereikend gesosialiseerde persoon sal as volwassene (Pretorius, 1998:5):

- werklik sinvol kan deelneem aan die samelewing,
- beweeglik wees in die samelewing en
- veranderinge in die samelewing kan verwerk.

Dewey (1994:25) het die volgende stelling gemaak:

“We have come to know that every individual lives, from one generation to the next, in some society, that he lives out a biography, and that he lives it out within some historical sequence. By the fact of his living he contributes, however minutely, to the shaping of this society and to the course of its history, even as he is made by society and by its historical push and shove.

Society can survive only if there exists among its members a sufficient degree of homogeneity; education perpetuates and reinforces this homogeneity by fixing in the child, from the beginning, the essential similarities that collective life demands. People are schooled to accept a society. They are educated to create or re-create one”.

Sosialisering is die proses van onderrig en leer, waar die gesin, die kultuur, die gemeenskap, en ander sosiale instellings kombineer om die “onderwyser” te word en al die lede van die gemeenskap die “leerders” word. In dié konteks is elke lid van die gemeenskap, ongeag sy kulturele agtergrond, onderwyser en leerder. Onderwyser wanneer hy 'n deel van bepaalde kultuur waardes en norme van sy spesifieke kultuur aan ander oordra; en leerder as hy deur ander kulture beïnvloed word (Schwartz, 1992:109)(Vergelyk 2.5.1).

Volgens Viljoen (1993:56) word opvoeding altyd in 'n sosiale milieu voltrek. Die begrip milieu dui op die sosiale kring, die omgewing waarin iemand tuishoort, verkeer of opgroei, of die agtergrond. Vir die doel van die studie dui die sosiale milieu op die omgewing waarin die Afrikaanssprekende leerders hul in Botswana bevind.

In dié verband word daar deur Siraj-Blachford (1999:13) tussen drie milieus waarin die kind se opvoeding en sosialisering voltrek word, onderskei naamlik die:

□ **MAKRO-OPVOEDINGSMILIEU**

Dit sluit die sienings en verwagtinge van die gemeenskap, verskillende kultuurgroepe en die reëls en regulasies van die skool as maatskappy in. Leerders word tot 'n sekere mate gedwing, oorreed of selfs gemanipuleer om by die sienings en verwagtinge van die onderskeie groepe aan te pas.

Daar word twee sub-tipes van die Makro-opvoedingsmilieu onderskei naamlik :

- **Strukturele samewerking**

Hierdie siening is gebaseer op die veronderstelling dat die gemeenskap 'n struktuur of raamwerk is wat uit verskillende dele bestaan wat onderling verbind is. Elkeen van die dele byvoorbeeld die ekonomie, die gesin, skool ens. vervul 'n doel wat lei tot optimale funksionering binne die bepaalde groep. Die verskillende dele werk in harmonie saam tot bereiking van 'n gemeenskaplike doel.

- **Strukturele konflik**

Die siening gaan van die standpunt af uit dat daar altyd konflik tussen die verskillende groepe binne die makro-opvoedingsmilieu sal wees.

□ **MIKRO-OPVOEDINGSMILIEU**

By dié opvoedingsmilieu word daar van die standpunt af uitgegaan dat die individu die gemeenskap en sy omgewing help vorm, eerder as wat die gemeenskap die individu wil verander om aan te pas en in te skakel. Deur verskillende kulture saam te voeg kan hulle die gemeenskap waarin hulle hul bevind as't ware "verander" om hulle te akkommodeer.

□ GEÏNTEGREERDE-OPVOEDINGSMILIEU

By dié bepaalde opvoedingsmilieu kan daar óf na die makro- of mikro-opvoedingsmilieu se kant toe geleun word. Daar word egter steeds geglo dat die gemeenskap uit verskillende dele bestaan wat onderling saamwerk. Daar word soms ook na die milieu as die “Janus-Milieu” verwys. Janus was die Romeinse god wat as bewaker van deure en hekke opgetree het. Die god het twee gesigte gehad wat in verskillende rigtings gekyk het. Die milieu integreer beide die sienings van die makro- en mikro-opvoedingsmilieu.

Opvoeding word derhalwe beskou in bepaalde sosiale situasies en teen 'n bepaalde maatskaplike agtergrond. Dit is daarom noodsaaklik dat onderwys heersende meningsvorming, maatskaplike behoeftes en ekonomies-politiese veranderinge en eise sal verdiskonteer. Sosiopedagogies beskou, kan die taak van die skool naas intellektuele vorming, ook as sosiale vorming vir die toekoms gekwalifiseer word. Indien die primêre taak van die skool as formeel-gestruktureerde en geselekteerde kultuuroordrag beskou word, behoort formele onderwys as die ware eie aard van 'n samelewing te reflekteer (Pretorius, 1998:107).

Volgens Giddens (1996:7) probeer Sosiopedagoë van oor die hele wêreld basies dieselfde drie vrae antwoord naamlik :

- Hoe behandel leerders mekaar en mekaar se verskille binne 'n bepaalde skoolomgewing ?
- Wat is leerders se verhoudings en sienings van mekaar ?
- Hoe beïnvloed dié verhoudings en sienings die skoolsituasie ?

Die onderwysomgewing van Botswana se privaatskole kan as multikultureel met uiteenlopende etniese, sosio-ekonomiese-, taal-, godsdiens- en kultuurgroepe beskryf word. Die Afrikaanssprekende leerders wat hulle in die skole bevind, moet aanpas om te kan leer en te kan te groei.

1.5.2 'N PSIGO-PEDAGOGIESE PERSPEKTIEF

Die Psigopedagogiek as studieveld fokus op die psigiese lewe van die kind in opvoeding. Die vraag kan dadelik gevra word waarom opvoeding by die psigiese lewe van die kind betrek word. Die antwoord is daarin geleë dat 'n kind altyd 'n kind-in-opvoeding bly en dat sy ontwikkeling in die rigting van 'n behoorlike volwassene by uitstek 'n opvoedingsaangeleentheid is (Ferreira, 1994:28).

Ontwikkeling en leer is beide dinamiese gebeure wat onafskeidelik aan mekaar verbonde is, maar om wetenskaplike redes wel onderskeibaar is. Die een is die bestaansvoorwaarde vir die ander, derhalwe kan ons sê dat 'n kind ontwikkel namate hy leer en hy leer ooreenkomstig die feit dat hy ontwikkel. Die aktiewe deelname van die kind aan sy ontwikkeling en leer vestig die aandag dadelik op bepaalde wyses waardeur sy ontwikkeling en leer voltrek word. Hierdie voltrekkingswyses (lewens- en aktualiseringswyses) is ervaar, wil, belewe, ken en gedrag. Samevattend kan dus gesê word dat die Psigopedagogiek as wetenskap fokus op die psigiese lewe van die kind as ontwikkelende en lerende wese en alle psigiese verskynsels wat met sy ervaringe, belewinge, wils-, ken- en gedragslewe verband hou en sy persoonlikheidsontwikkeling en volwassewording beïnvloed (Ferreira, 1994:28-29).

Die leerder wat vanaf Suid-Afrika na Botswana verhuis se voltrekkingswyses kan baie deur so verskuiwing van skool en die bekende omgewing beïnvloed word. Hierdie leerders sal hulle nuwe omgewing op bepaalde wyses ervaar, deur beleving daaraan sin probeer gee, dit wil leer ken en gevolglik sal hierdie leefwyses 'n merkbare en betekenisvolle invloed op hulle gedrag hê (Ferreira, 1994:37).

Daar sal vervolgens 'n begripsverklaring van die belangrikste begrippe wat in die konteks van die studie na vore kom, weergegee word.

1.6 BEGRIPSVERKLARING

Aangesien daar in die studie deurgaans na verskeie terme verwys gaan word, is dit belangrik om sodanige terme nader toe te lig ten einde enige onduidelikheid oor die gebruik daarvan in die lig van die betrokke studie, wat spesifiek oor Afrikaanssprekende leerders in Botswana handel, uit die weg te ruim. Alhoewel sommige van die terme voor die hand liggend klink, is dit belangrik om hulle vir die konteks van die spesifieke studie te omskryf.

1.6.1 PRIMÊRE SKOOLLEERDERS

Seuns en dogters wat vanaf “*Reception*” (Graad 0) een van die primêre privaatskole van Botswana besoek. Die gemiddelde ouderdom van leerders in “*Reception*” (Graad 0) is vyf jaar. Leerders verlaat die primêre privaatskole aan einde van of Graad 6 of Graad 7 afhangende van die skool. Met die Graad 0 klasse ingereken, kan primêre leerders wat een van die primêre, privaatskole in Botswana besoek dus sewe of agt jaar aan die primêre skole verbonde wees. Die gemiddelde ouderdom van primêre leerders in Botswana se privaatskole strek vanaf vyf jaar tot ongeveer twaalf jaar.

1.6.2 SEKONDÊRE SKOOLLEERDERS

Seuns en dogters wat vanaf “*Form 1*” (Graad 8) een van die sekondêre, privaatskole van Botswana besoek. Sommige privaatskole se “*Form 1*” is gelykstaande aan Suid-Afrika se standerd 5 (Graad 7). Dié skole se hoërskool opleiding is ses jaar in vergelyking met Suid-Afrika se vyf jaar van sekondêre skoolopleiding. Die gemiddelde ouderdom van sekondêre leerders in Botswana se privaatskole strek vanaf ongeveer twaalf/dertien jaar tot en met sewentien/agtien jaar.

1.6.3 INTERNASIONALE, MULTIKULTURELE, PRIVAATSKOLE

'n Skool wat in Botswana as 'n internasionale, multikulturele, privaatskool geregistreer is, moet aan sekere voorwaardes voldoen. Die voorwaardes word deur die Ministerie van Onderwys neergelê en is die laaste keer in 1999 hersien. Die neergelegde voorwaardes moet baie streng deur die betrokke skole nagevolg word (Sentrale Statistiekdiens van Botswana:1999:37)(Vergelyk 2.2.1).

Die begrippe internasionale en multikulturele dui daarop dat leerders en onderwysers van verskeie nasionaliteite en kulturele agtergronde die skole besoek. Privaat dui op die feit dat die skole geen finansiële hulp van die staat ontvang nie en dié skole deur 'n privaat persoon of groep persone besit word.

1.6.4 INTERNASIONAAL ERKENDE KURRIKULUM

'n Bepaalde internasionaal erkende studiekursus of leergang wat deur die privaatskole in Botswana gevolg word ten einde leerders optimaal voor te berei hetsy dit vir sekondêre- of tersiêre opleiding is. Die kurrikulums word wêreldwyd in al die internasionale skole gevolg alhoewel elke skool 'n keuse het ten opsigte van watter spesifieke kurrikulum gevolg word.

1.6.5 SKOOLVERWISSELING

Skoolwisseling of skoolverwisseling kan beskou word as die beweging van leerders van een skool na 'n ander gedurende hulle skoolloopbaan. Die beweging van een skool na 'n ander geskied gewoonlik as gevolg van die mobiliteit van die gesin (Viljoen, 1993:11). Vir die doel van die studie dui die begrip skoolwisseling op die beweging van leerders van 'n skool in Suid-Afrika met Afrikaans as medium van onderrig na 'n internasionale, privaatskool in Botswana met Engels as medium van onderrig.

1.6.6 SKOOLWISSELAAR

Skoolwisselaar verwys na die leerder wat tydens sy skoolloopbaan van skool verwissel. Vir die doel van die studie dui die begrip op leerders wat vanaf Suid-Afrika oor landsgrense na Botswana beweeg het. 'n Verskeidenheid redes kan hiervoor aangevoer word (Viljoen, 1993:11).

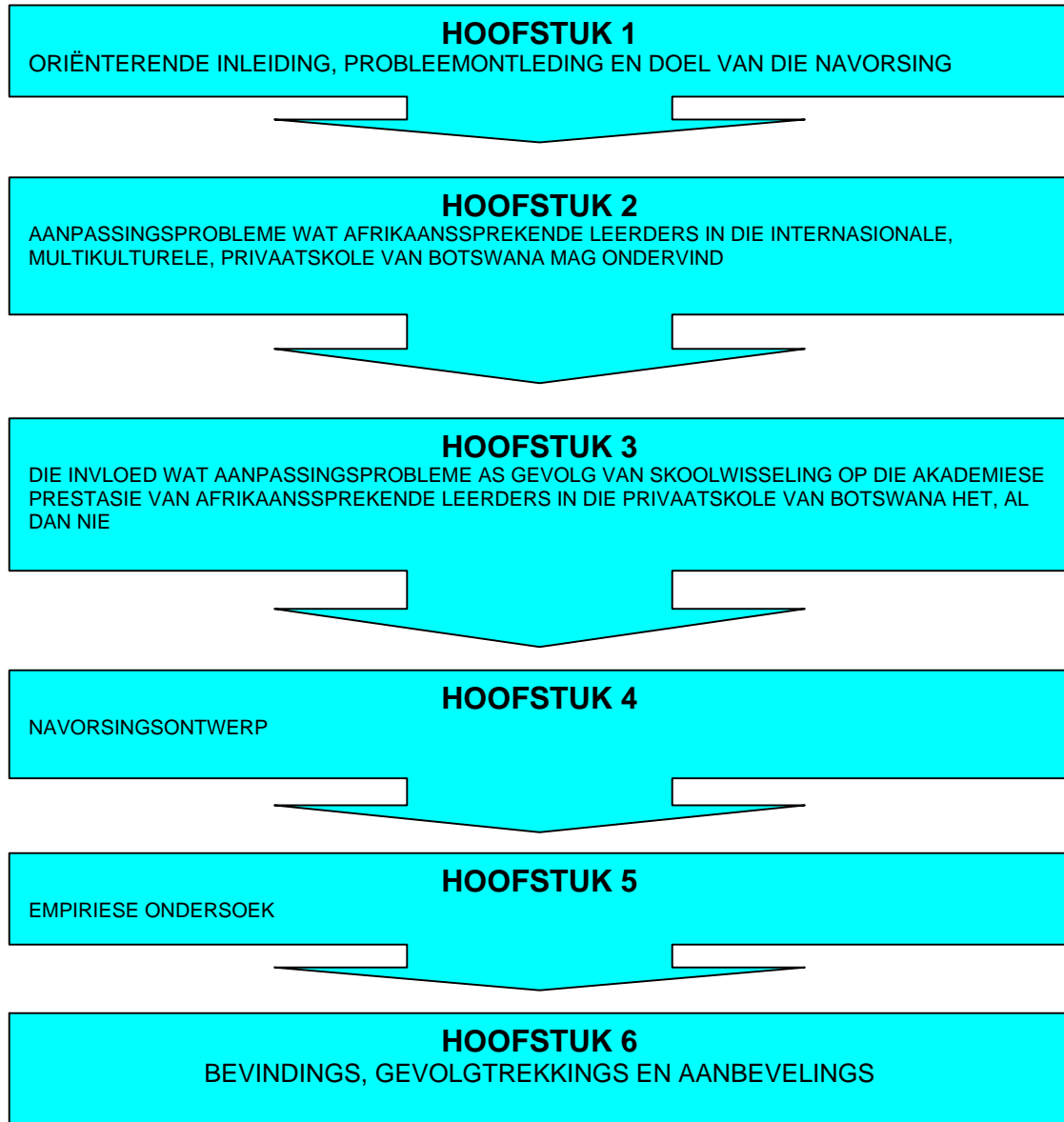
1.6.7 MOBILITEIT

Volgens Scheepers (1987:4) soos aangehaal deur Viljoen (1993:10) dui die begrip mobiliteit op beweging. Daar kan tussen sosiale- en fisies-ruimtelike mobiliteit onderskei word, maar vir die doel van dié studie sal daar slegs op fisies-ruimtelike mobiliteit gefokus word aangesien die klem in die studie val op leerders wat van een geografiese gebied na 'n ander verhuis – vanaf Suid-Afrika na Botswana.

Die verloop van die navorsing sal vervolgens uitgebeeld word.

1.7 VERLOOP VAN DIE NAVORSING

Die hoofstukindeling sal vir die doel van die studie soos volg daaruit sien :

1.8 SAMEVATTING

In hierdie hoofstuk is die probleem van die navorsing gestel en die belangrikheid van die navorsing uiteengesit.

In hoofstuk 2 word daar vervolgens deur middel van 'n literatuurstudie bepaal hoe die sosiale- en kulturele aanpassings en aanpassings ten opsigte van die medium van onderrig, Afrikaanssprekende primêre sowel as sekondêre skoolleerders, in hulle nuwe onderwysomgewing in die multikulturele, privaatskole van Botswana beïnvloed.

